

Täiendus avaliku sektori finantsarvestuse ja –aruandluse juhendile (üldeeskirjale)
Avaliku sektori pensionieraldiste ja muude pikaajaliste töösuhte lõppemise järgsete hüvitiste kajastamine
Uuendatud seisuga 28.01.2020

1. Üldeeskirjas sätestatud nõuded

§31 (8) Pensionieraldiste arvestusest tulenevad jooksva ja möödunud perioodide teenistuse kulud kajastatakse tööjõukulude kontoklassis 5009. Kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid kajastatakse otse netovara muutusena.

§ 48 (8) Aruandeaasta lõpu seisuga hinnatakse pensionieraldisi bilansipäevaks välja teenitud, kuid välja maksmata pensionisuurenduste, ametipensionide ja muude pikaajaliste tööga seotud hüvitiste kohta töötajatele ja nende pereliikmetele. Pensionieraldiste arvestamiseks kasutatakse proportsionaalse osa krediteerimise meetodit, mille kohaselt tekitab iga hüvitise määramise aluseks olev tööalase teenistuse periood lisäühiku hüvitise saamiseks.

Alates 31.12.2017 jõustus § 48 (8¹): Kui õigusaktide kohaselt kestab periood, mil töötajal on võimalik välja teenida lisäühikuid pensionisuurenduse, ametipensioni või muu pikaajalise tööga seotud hüvitise saamiseks, kajastatakse pensionieraldised selle riigiraamatupidamiskohustuslase bilansis, kelle juures töötaja töötab. Kui pensionisuurenduse, ametipensioni või muu pikaajalise tööga seotud hüvitise väljateenimise periood lõpeb, sealhulgas kui töötaja jäi pensionile või kui õigusaktide alusel lõpetati teatud töötajate grupile hüvitiste väljateenimine, antakse pensionieraldised siirdena üle ja kajastatakse edaspidi selle asutuse bilansis, kes neid välja maksab.

2. Pensionieraldiste ja muude töötajatele ja nende perekonnaliikmetele väljamakstavate töösuhte lõppemise järgsete hüvitiste kajastamise üldpõhimõtted

Töötajatele makstavate hüvitiste kajastamist reguleerib rahvusvaheline standard IPSAS 39 (varasem 25) Employee Benefits. Selle järgi loetakse töötajatele makstavateks hüvitisteks igas vormis tasud, mida tööandja annab töötajale vastutasuks tööalase teenistuse eest. Üldjuhul on hüvitiste kajastamine lihtne ja otsene, kuna hüvitise suurus on võimalik koheselt ja täpselt mõõta ning nende väljamaksmise aeg on teada (töötasud, tulemustasud, kompensatsioonid töölt puudumise eest, töösuhte lõpetamise hüvitised jne).

Eripensionid, pensionisuurendused ja muud pikaajalised sotsiaalkindlustushüvitised endistele töötajatele ja nende perekonnaliikmetele, mis on määratud seoses töösuhtega ja mis sisuliselt klassifitseeruvad täiendavaks tasuks või hüvitiseks tehtud töö eest (näiteks ka hüvitised seoses tööülesannete täitmisel saadud vigastustega), ja mille täpne suurus ja väljamaksmise kestus ei ole teada, moodustavad niisuguse hüvitiste grupi, mille arvestus on keeruline, kuna see nõuab kindlustusmatemaatiliste (aktuaarsete) hinnangute andmist demograafilistele muutujatele (töötajate voolavus, tõenäoline eluiga) ja finantsnäitajatele (keskmise palga või pensioni suurus, millelt hüvitise summa arvestatakse) kohta. See toob endaga kaasa kindlustusmatemaatiliste kasumite ja kahjumite tekke, mis tulenevad nii kasutatud prognooside ja tegelike hüvitiste suuruse erinevustest kui ka prognooside muutumisest. Lisaks sellele mõõdetakse kohustusi diskonteeritult, kuna neid täidetakse aastaid pärast seda, kui tööalane teenistus lõppes.

Tööandja peab kasutama proportsionaalse osa krediteerimise meetodit, et määrata töösuhte lõppemise järgsete kohustuste nüüdisväärtus iga aasta lõpul (eraldise suurus bilansis), jooksva tööalase teenistuse kulu (hüvitised aruandeperioodil välja teenitud tööalase teenistuse eest) ning vajaduse korral möödunud tööalase teenistuse kulu (seaduste alusel hüvitiste esmakordsel määramisel või varasemate hüvitiste tingimuste muutmisel tekkiv kulu või kulu vähendus).

Proportsionaalse osa krediteerimise meetodi (teiste sõnadega teenistusega proportsionaalselt kogunenud edasilükatud hüvitise meetod või hüvitis/tööaastad-meetod) kohaselt tekitab iga tööalase teenistuse periood, mis on vajalik hüvitise väljateenimiseks, lisäühiku hüvitise saamiseks. Tööandja määrab hüvitised nende perioodide suhtes, mil tekib kohustus maksta töösuhte lõppemise järgseid

hüvitisi (töötaja töötamise ajal). Kohustus ja kulu tekivad siis, kui töövõtjad saavad osutatud teenuste eest vastutasuks töösuhte lõppemise järgseid hüvitisi. Jaotamine tööaastatele toimub lineaarsel meetodil.

Jooksva perioodi tööalase teenistuse kulu tekib:

a) alates kuupäevast, mil töövõtja tööalane teenistus annab esimest korda õiguse ettenähtud hüvitisi saada (olenemata sellest, kas hüvitiste saamine sõltub töösuhte jätkumisest või mitte);

b) kuni kuupäevani, mil töövõtja edaspidine tööalane teenistus ei too kaasa ettenähtud tulevaste hüvitiste olulist suurenemist muul viisil, kui tulevaste palgatõusudega.

Tööalase teenistuse hüvitise kulu arvutamisel tuleb võtta arvesse ka seda, et kõik töötajad ei pruugi olla teenistuses kuni hüvitise saamiseks nõutava perioodi lõpuni, seega tuleb ühtlasi hinnata, kui suurel osal töötajatest vastav õigus tekib.

Möödunud tööalase teenistuse kulu tekib siis, kui tööandja määrab hüvitised esmakordselt või muudab olemasolevaid hüvitisi, mille tulemusena tekib muutus eelmiste perioodide eest arvestatud kuludes (kajastatakse selle aasta kuludes, millises aastas võeti vastu seadusemuudatus).

Kindlustusmatemaatilised prognoosid on tööandja parimad hinnangud muutujatele, mis määravad töösuhte lõppemise järgsete hüvitiste maksmise kulu. Kindlustusmatemaatilised prognoosid hõlmavad:

a) demograafilisi prognoose hüvitise saamise õigusega praeguste ja varasemate töötajate (ja nende ülalpeetavate) edaspidiste omaduste kohta. Demograafilised prognoosid käsitlevad muu hulgas järgmist:

- suremus nii tööalase teenistuse ajal kui ka pärast seda;
- tööjõu voolavuse, töövõimetuse ja ennetähtaegse pensionile jäämise määrad;
- töötajate ja nende ülalpeetavate osakaal, kellel on õigus hüvitisi saada; ja

b) finantsprognoose, mis käsitlevad järgmist:

- diskontomäär;
- edaspidised palga- ja hüvitisetasemed.

Kindlustusmatemaatilised prognoosid on erapooletud juhul, kui need ei ole liialt optimistlikud ega ka liiga konservatiivsed.

3. Pensionieraliste kajastamine 2020. aastal

3.1. Pensionieraldiste väljamaksete kajastamine igakuuliselt aasta kestel

Pensionieraldiste väljamaksed kajastab väljamaksja (SKA, Presidendi Kantselei) igakuuliselt kannetega:

Konto	Konto nimetus	TP kood	Tegevusala	Fond	E/a konto	Märkus
D20604000	Pensionieraldised	800699	10201/SK01T5	10SE1100...	50	Fond vastavalt pensioni liigile või riigieelarvele, RV kood 06
K10010044	Pangakonto		10201/SK01T5	10SE1100...	50	

3.2. Pensionäride pensionieraldiste muutuse alustabel SKA-s

Üks kord aastas koostab SKA aasta lõpu seisuga pensionil olevate töötajate osas tabeli järgmiste andmetega:

- a) pensionäri sünniaeg;
- b) pensionäri sugu;
- c) pensioni liik;
- d) pensionäri eripensionina määratud summa kuus aasta lõpu seisuga.

Tabel esitatakse e-posti teel RTK riigiarvestuse spetsialistile, kes tükeldab tabeli pensioni liikide kaupa, arvestab välja pensionäride pensionieraldiste summa ja kajastab pensionieraldiste muutuse SKA bilansis.

Tabeli tükeldamine toimub järgmiselt:

1) kaitseministeeriumi või tema valitsemisala asutuste pensioni liigid:

kaitseväge juhataja VTA pension
kaitseväelase osalise soodusspetsstaažiga VTA pension
kaitseväelase osalise spetsstaažiga VTA pension
kaitseväelase täisspetsstaaži VTA pension
kaitseväelase töövõimetuspension, täielik töövõimetus
kaitseväelase töövõimetuspension, osaline töövõimetus
toitjakaotuspension kaitseväelase pereliikmele

2) Politsei- ja Piirivalveameti pensioni liigid:

politsei- või kaitsepolitseiameti juhi pension
politseiametniku täisspetsstaažiga VTA pension
politseiametniku täispolitseistaažiga VTA pension
politseiametniku osalise spetsstaažiga VTA pension
politseiametniku töövõimetuspension osalise töövõimetus korral
politseiametniku töövõimetuspension politseiametniku pensioni suuruses
politseiametniku töövõimetuspension täieliku töövõimetus korral
politseiametniku piirivalvestaažiga VTA pension
politseiametniku piirivalve politseistaažiga VTA pension
piirivalveametniku osalise staažiga VTA pension
piirivalveametniku täisstaažiga VTA pension
politseiametniku toitjakaotuspension

3) Justiitsministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste ning Riigikohtu pensioni liigid:

kohtuniku töövõimetuspension, TVM 100%
kohtuniku vanaduspension
kohtuniku vanaduspension KS § 133 (7) alusel, van.55, staaži 10a.
kohtuniku VTA pension
kohtuniku toitjakaotuspension
prokurööri töövõimetuspension (osal TVM 80-90%)
prokurööri vanaduspension

4) Päästeameti pensioni liigid:

päästeametniku pensionisuurendus

5) Riigikontrolli pensioni liigid:

Riigikontrolli ametniku pension
riigikontrolöri ametipension (vana)

6) Õiguskantsleri pensioni liigid:

õiguskantsleri ametipension

9) ATS alusel arvestatud pensionisuurendused.

(VTA = väljateenitud aastad; TVM = töövõimetus)

3.3. Pensionieraldiste üleandmine aasta lõpu seisuga SKA-le, lähtudes pensionieraldiste tabelist eelmise aasta lõpu seisuga, kui mingil töötajate grupil lõppesid täiendava pensioni väljateenimise õigused.

Riigiasutused annavad aasta lõpul SKA-le siirdega üle pensionieraldised nende töötajate grupi osas, kellel seaduse alusel lõppesid täiendavate pensionieraldiste väljateenimise õigused. Siirde dokumendid esitatakse koos arvestuse alusandmetega RTK riigiarvestuse spetsialistile, kes kajastab siirete vastuvõtmise SKA bilansis. Siirete kanded tehakse järgmiselt:

Konto	Konto nimetus	TP kood	Tegevusala	Fond	E/a konto	Märkus
D25604000	Pensionieraldised		10201	10SE000036	700010	RV kood 35
D20604000	Pensionieraldised		10201	10SE000036	700010	
K70001000	Mitterahal siirded	016001	10201	10SE000036	700010	

3.4. Pensionieraldiste korrigeerimine aasta lõpul vastavalt eraldiste arvestustabelitele

Pensionieraldiste arvestus aasta lõpu seisuga viiakse läbi nagu varasematel aastatel. RTK teenindamisel olevate asutuste pensionieraldiste arvestuse korrektsuse eest vastutab riigiarvestuse spetsialist, kellele RTK-s antakse üle arvestuse alusandmed pensionieraldiste väljaarvestamiseks/õigsuse kontrollimiseks. Raamatupidamiskanded vastavalt pensionieraldiste arvestustabelitele:

Konto	Konto nimetus	TP kood	Tegevusala	Fond	Eelarve konto	Märkus
D65080000	Intressikulu diskonteeritud	800699	10201	10SE000036	6508	Intressiarvestus 4% eelmise aasta pikaajaliste pensionieraldiste jäägilt, RV kood 42
K25604000	Pensionieraldised		10201	10SE000036	6508	
D/K50090000	Jooksva per teenistuse tasu	800699	10201	10SE000036	500	Eraldise kulu korrigeerimine lähtudes jooksva aasta kulu arvestusest, RV kood 41
D/K25604000	Pensionieraldised		10201	10SE000036	500	
D/K20350000	Tekkepõhised siirded	014001	10201	10SE000036	290	Kindlustus- matemaatilised kasumid ja kahjumid, RV kood 49
D/K25604000	Pensionieraldised		10201	10SE000036	290	
D/K20604000	Pensionieraldised		10201	10SE000036	500	Lühi- ja pikaajalise osa korrigeerimine, RV kood 43
D/K25604000	Pensionieraldised		10201	10SE000036	500	

4. Pensionieraldiste tabelite koostamise üldised juhised

Arvestustes kasutatakse ümardamist täisaastateni ja täiseurodeni ning keskmisi näitajaid. Arvestustabelid ei ole nimelised. Arvestustabelid koostatakse lähtudes sellest, milliseid andmeid kasutades jõutakse hinnanguliselt kõige õigemale tulemusele pensionieraldiste suuruse osas.

Juba pensionile jäänud endiste töötajate kohta on arvestus vähem keeruline. Algandmed arvestuse pidamiseks saadakse SKA-st (v.a Vabariigi President, kes teeb arvestused ise ja maksab pensione ise). Algandmed on sünniaasta, sugu, pensioni liik, pensioni suurus kuus aruandeaasta lõpu seisuga. Pensioni suuruse muutuse hindamiseks kasutatakse Rahandusministeeriumilt saadud prognoose. Vanus arvutatakse täisaastates sünniaasta alusel ning keskmine järelejäänud eluiga leitakse Statistikaameti koduleheküljelt tabelist Valdkonnad -> Rahvastik -> Demograafilised põhinäitajad -> RV045: Oodatav eluiga soo ja vanuse järgi.

Töötajate kohta, kes pole veel pensionile jäänud, koostatakse arvestused lähtudes varem arvestusse võetud pensionieraldiste tabelis olevate töötajate andmetest. Arvestused tehakse ja kajastatakse RTK-s SKA bilansis (v.a Vabariigi President, kes teeb arvestused ise ja maksab pensione ise). Hinnang selle kohta, kas töötaja on juba pensionile jäänud või mitte, antakse lähtudes töötaja vanusest, s.t juhul, kui

töötajal on jõudnud vanaduspensioni ikka, jäetakse ta sellest arvestusest välja. Pensioni suuruse muutuse hindamiseks kasutatakse Rahandusministeeriumilt saadud prognoose. Vanus arvutatakse täisaastates sünniaasta alusel ning keskmine järelejäänud eluiga leitakse Statistikaameti koduleheküljelt tabelist Valdkonnad -> Rahvastik -> Demograafilised põhinäitajad -> RV045: Oodatav eluiga soo ja vanuse järgi.

Praeguste töötajate osas, kes jätkavad pensionieraldiste väljateenimist, koostatakse arvestused ja kajastatakse need RTK-s selle asutuse bilansis, kelle juures töötajad eripensione välja teenivad (v.a Vabariigi President, kes teeb arvestused ise ja maksab pensione ise). Algammed töötajate sünniaasta, soo ja väljateenitud staaži kohta saadakse personalitöötajatelt. Pensioni suuruse muutuse hindamiseks kasutatakse Rahandusministeeriumilt saadud prognoose. Vanus arvutatakse täisaastates sünniaasta alusel ning keskmine järelejäänud eluiga leitakse Statistikaameti koduleheküljelt tabelist Valdkonnad -> Rahvastik -> Demograafilised põhinäitajad -> RV045: Oodatav eluiga soo ja vanuse järgi. Keskmine pensionisuurenduse määr leitakse hinnanguna töötajate volavuse andmete alusel. Pikaajalised pensionieraldised diskonteeritakse 4%-lise intressimääraga.

Kaitseministeeriumi valitsemisalas võetakse kaitseväelaste pensionieraldiste arvestuses arvesse nii need kaitseväelased, kes töötavad või töötasid Kaitseväes, kui ka need, kes momendi seisuga töötavad või on varem töötanud Kaitseliidus.

Jooksva perioodi teenistuse kulu arvestatakse ainult aasta lõpu seisuga tööl olevate töötajate osas, taandades vastava pensionieraldiste arvestamise tabeli valemid ühele aastale (vt ka näide 1c).

Möödunud perioodide teenistuse kulu tekib ainult siis, kui peale pensionieraldiste arvestuse sisseseadmist muudetakse seadusi. Sel juhul selgitatakse iga riigiraamatupidamiskohustuslasega kandeid eraldi või täiendatakse antud juhendit konkreetset muutunud olukorda arvestades.

Ülejäänud summa (matemaatiline vahe) ehk kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid kajastatakse otse netovaras rahavoo koodiga 49.

5. Arvestustabelite vormid pensionieraldiste arvestamise kohta

1) Tabel endiste töötajate kohta, kes on jäänud pensionile ning kelle kohta saatis SKA vastava teatise. Tabeli näide on näidete failis, näide 1a.

2) Tabel nende endiste töötajate kohta, kes on eripensioni osaliselt või täielikult välja teeninud, seisuga 31.12.2020 ei ole veel pensionile jäänud ning asutus hindab, et suure tõenäosusega nad ei tööta edasi üheski teises riigiasutuses, mistõttu pole õige kogunenud staaži arvestamata jätta.

Tabeli näide on näidete failis, näide 1b.

3) Tabel praeguste töötajate kohta, kes seisuga 31.12.2020 töötavad ja kelle ametikohal tekib jätkuvalt õigus eripensioni saamiseks.

Tabeli näide on näidete failis, näide 1c.